

(ISSN: 2587-0238)

Aslan, H. (2022). Strategies used by 7th-grade students while reading the subject of the "foundation of the ottoman state" , *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(20), 2143-2171.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.534>

Article Type (Makale Türü): Research Article

STRATEGIES USED BY 7TH-GRADE STUDENTS WHILE READING THE SUBJECT OF THE "FOUNDATION OF THE OTTOMAN STATE"

Hasan ASLAN

Asist. Prof. Dr. Kafkas University, Kars, Turkey, hasanaslan_25@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2035-1388

Received: 01.07.2022

Accepted: 18.10.2022

Published: 01.12.2022

ABSTRACT

The aim of this research is to identify the cognitive and metacognitive strategies used by the 7th grade students of a public school in Kars, who have different grade point averages in the social studies course, while reading the "Foundation of the Ottoman State" subject of the "Journey in Turkish History" unit in the 7th Grade Social Studies Textbook, and to compare these strategies with the students' achievement grade point averages in Social Studies. A case study, one of the qualitative research methods, was used in the research. A total of four students studying in the 7th-grade of a secondary school in Kars participated in the study. A purposeful sampling method was used to determine the participants. The participating students read the "Foundation of the Ottoman State" subject in the 7th Grade Social Studies Textbook. Students were asked to think aloud to determine the cognitive and metacognitive strategies they used while reading the subject. Afterward, semi-structured interviews were conducted with the students after they read the unit to compare the students according to their social studies course grade average levels. The observation records of the students' reading process and the data obtained from the semi-structured interviews conducted with the students after they read the unit were transcribed and analyzed through content analysis. It has been determined that students with "Very High" grade average levels in 7th-grade social studies course studying in public schools use a higher number and variety of metacognitive strategies than students with "Very Low" grade average levels. There was no significant difference found in terms of the number and variety of cognitive strategies used by the students.

Keywords: Reading comprehension, reading strategies, social studies, plain texts.

INTRODUCTION

Humans have been trying to explain, understand and interpret the situations that are happening in the world they live in since the day they exist. Reading and reading comprehension efforts, which are the cornerstones of scientific studies, continue at full steam. Reading and reading comprehension is an effective process that shapes the thoughts and beliefs of individuals and increases their level of knowledge. Reading comprehension is at the core of this activity (Epeçan, 2009). There are many factors that affect an efficient reading and comprehension. Examples of these are the factors that affect readability such as the suitability of the texts read according to the age level, the length of the sentences, the number of syllables in the words, the degree of abstraction of the words, the multiplicity of the idea to be told (Yılar, 2020). But more importantly, it is the individual's effort in his own mind to understand what he reads. In an efficient reading, the reader should be able to understand the ideas, information and explanations contained in the text, to establish relationships between concepts, to organize these relationships in his/her mind and to select and separate what he/she wants to keep (Karadağ, 2003). In other words, in order to read and understand what you read, some mental activities are required beyond seeing (Dökmen, 1994).

Nowadays, in our schools, reading remains only at the level of verbal expression and cannot reach the level of comprehension due to reasons arising from sometimes teachers and sometimes textbooks. While reading a plain text, students should have goals such as how they should read the text, what they should pay attention to, what they should infer from the texts, and how they should approach different types of text. For these reasons, "reading strategies" gain importance (Topkanamış & Maltepe, 2010). Reading strategies are handled in two groups as cognitive and metacognitive strategies (Kumlu, 2016). Cognitive strategies are strategies used in processes such as completing a task, realizing the goals that students set about the subject, or realizing learning (Boekaerts, 1996). Metacognitive strategies are approaches adapted to control students' knowledge of their own learning processes and control these processes (Flavell, 1979). Diken (2020) states that studies on determining the cognitive and metacognitive strategies used by students in the process of reading plain texts are quite limited in the literature and noted that studies should be increased to determine the cognitive and metacognitive strategies that students use in the process of reading plain texts in different learning areas (such as science, social studies). It has been observed that studies conducted to determine cognitive and metacognitive strategies for reading and reading comprehension are generally conducted through scales and questionnaires (Padron, 1992; Çelik, 1997; Hall, Bowman & Myers, 1999; Anderson, 2003; Güngör, 2005; Sonleitner, 2005; Çakıroğlu, 2007; Ay, 2008; Oluk & Başöncül, 2009; Hamdan, Ghafar, Sihes & Atan, 2010; Baydık, 2010; Babacan, 2012; Kumlu, 2016). Diken (2020) states that by identifying the cognitive and metacognitive strategies that students use while reading plain texts in different learning areas, and by teaching these strategies in future studies, students can overcome their reading difficulties by using these strategies more effectively while reading the units in the textbooks. There are studies examining the metacognitive awareness of students in the field of social studies education (Topkaya, Şentürk, & Yılar, 2021). However, studies examining cognitive and metacognitive strategies in the field of social studies are quite limited. In the light of the studies and recommendations, it is considered that determining the

cognitive and metacognitive strategies used by secondary school students in the process of reading plain texts in the field of Social Studies learning can contribute to the literature. In this way, it is aimed to increase the capacity of secondary school students to read and understand the units in the textbooks for the Social Studies learning field.

This study aims to determine the cognitive and metacognitive strategies used by the 7th-grade students, who have different grade average levels in the social studies course, of a public school in Kars, while reading the "Foundation of the Ottoman State" subject of the "Journey to Turkish History" unit in the 7th Grade Social Studies Textbook, and to compare these strategies with the students' achievement grade point averages in Social Studies.

METHOD

Research Model

While choosing this topic, the study was carried out in the form of a case study design with the qualitative research method, taking the opinions of the academicians who are experienced in the field of social studies learning. A case study, one of the qualitative research methods, was used in the study. Since the cases were handled holistically and these cases were compared with each other (Yıldırım & Şimşek, 2011), this study was customized as a holistic multiple case study (Yin, 2003). In the research, data were collected on the cognitive and metacognitive strategies used by the students while reading the "Foundation of the Ottoman State" of the unit "Journey in Turkish History" and on the comparison of these strategies according to some situations. Afterwards, patterns were established between these situations.

Study Group

The study group consists of four students studying in the 7th grade of a public school in Kars, with different grade average levels in the social studies course. The participants were determined by purposeful sampling. The purpose of choosing this sampling method is to reach the participants who have the relevant characteristics that the researcher thinks can get answers for the research problems determined by the researcher. (Erkuş, 2013). In the study, two students with a "Very Good" grade point average and two students with a "Very Low" grade point average in the 7th grade social studies course were selected. Students were selected on a voluntary basis. The names of the students and the public school were not declared in the study. Students were coded as "S1, S2, S3, and S4".

The participants were evaluated in two categories as "Very Good" and "Very Low" in terms of grade average levels in social studies course according to the criteria determined in the Ministry of National Education Secondary Education Institutions Regulation (MEB, 2019).

The students' social studies course grade average levels according to the Regulation on Secondary Education Institutions of the Ministry of National Education (MEB, 2019) are shown in Table 1.

Table 1. Students' Levels corresponding to Grade Point Averages according to Ministry of National Education

Score	Level
85,00-100	Very Good
70,00-84,99	Good
60,00-69,99	Moderate
50,00-59,99	Low
0-49,99	Very Low

As seen in Table 1, according to the Ministry of National Education Secondary Education Institutions Regulation (MEB, 2019), the overall grade average between "85.00-100" points are considered as "Very Good" level, "70.00-84.99" points as "Good" level, "60.00-69.99" points as "Moderate" level, "50.00-59.99" points as "Low" level, and "0-49.99" points as "Very Low" level.

Table 2 shows the social studies course grade averages of the participants and the levels corresponding to the grade averages in accordance with the Ministry of National Education Secondary Education Institutions Regulation (MEB, 2019) specified in Table 1.

Table 2. Grade Point Averages and Levels of the Participants in the Schools They Attended

	Participants	Grade Point Averages	Level
State School	S1	94	Very Good
	S2	89	Very Good
	S3	45	Very Low
	S4	34	Very Low

As seen in Table 2, S1 who was studying at a public school, had a grade point average of 94 in the 7th-grade social studies course, and S2, with a grade point average of 89 is considered in the "Very Good" level, and S3 with a grade point average of 45, and "S4" with a grade point average of 34 are considered in the "Very Low" level category. The reason for this is to be able to identify a large number and variety of cognitive and metacognitive strategies that students use while reading the "Foundation of the Ottoman State" subject of the "Journey to Turkish History" unit in the 7th Grade Social Studies Textbook.

Data Collection Tools

Multiple data collection tools were used in the study. The reason for this is to ensure that the study is carried out in a consistent, reliable, and in-depth manner (Yin, 2003).

The data collection tools used in the study are introduced as follows.

Observation form of the think-aloud sessions on the subject of "The Foundation of the Ottoman State"

The observation form of the think-aloud sessions on the subject of "The Foundation of the Ottoman State" was used in the research. Thinking aloud is a technique that determines the relationship between students' reading performance and other situations that are effective in reading (Van Someren, Barnard, & Sandberg, 1994).

The subject of "The Foundation of the Ottoman State" in the 7th Grade Social Studies Textbook used in the think-aloud session was determined for reasons such as the rich content of the "Journey in Turkish History" unit to which it belongs (including pictures and maps), the high tendency of students to use cognitive and metacognitive strategies in a wide variety and number while reading this subject. The "Foundation of the Ottoman State" subject of the "Journey to Turkish History" unit of the 7th Grade Social Studies Textbook was checked by two lecturers who are experts in the field of social studies education in order to determine whether there is any wrong information in its content. Afterward, the participants read the "Foundation of the Ottoman State" subject through think-aloud sessions. Thinking aloud is a technique that determines the relationship between students' reading performance and other situations that are effective in reading (Van Someren, Barnard, and Sandberg, 1994). Before the students read the "Foundation of the Ottoman State" subject, they were informed about the think-aloud session by the researcher. The participants were asked to read the subject aloud and to express everything in their minds aloud. After this information was given to the students, 4 students read the topic of "The Foundation of the Ottoman State" in think-aloud sessions. While the participants' reading processes of the "Foundation of the Ottoman State" were observed with the camera recording, the cognitive and metacognitive strategies they used were noted by the researcher. When the participants remained silent for a long time, the researcher asked, "Can you please think out loud?" The camera-accompanied observations of the thinking aloud sessions, in which the participants read the "Foundation of the Ottoman State" subject, enabled the identification of the strategies they used in the process of reading the subject and the separation of these strategies into cognitive and metacognitive.

The observations made to determine the cognitive and metacognitive strategies used by the students in the process of reading the subject were written by the researcher in a computer environment and transformed into an observation form (document). Since thinking aloud is a mental process, it cannot be considered as a data collection tool on its own. For this reason, the written form of the thinking aloud sessions was handled as an observation form.

Semi-structured interview form

In this part of the research, after the students completed their reading, Diken (2020) was used to determine whether the strategies they used while reading the topic "The Foundation of the Ottoman State" were cognitive or metacognitive and to compare these strategies according to their grade point averages of the social studies course. The questions in the semi-structured interview form, which was developed and the necessary

permissions were obtained, were directed to the students by the researcher and all of these interviews were recorded with video.

Some question examples from the semi-structured interview form prepared by Diken (2020) are as follows.

- What came to your mind as you read this subject? Can you explain?
- What did you do while reading the subject? Which ways did you use? Can you explain step by step?
- While reading the subject, you did (e.g., drawing on a map). Why did you do this?

Research Process

The research was approved by the Kafkas University Scientific Research and Publication Ethics Board on 20.10.2021 and numbered 23.

The research process was examined in three stages: the process before the participants read the "Foundation of the Ottoman State" subject, the process of reading the subject, and the process after reading the subject.

The process before the participants read the "Foundation of the Ottoman State" subject

* In the study, firstly, studies conducted abroad and in Turkey on cognitive and metacognitive strategies were reviewed. A list of cognitive and metacognitive strategies was created according to the literature review.

* In line with the opinions of social studies teachers, the "Foundation of the Ottoman State" subject of the "Journey to Turkish History" unit from the secondary school and Imam Hatip secondary school 7th-Grade Social Studies Textbook (Azer, 2019) has been determined to be used in the study.

* Semi-structured interview questions developed by Diken (2020) were used to determine the cognitive and metacognitive strategies used by the participants in the process of reading the "Foundation of the Ottoman State" subject.

* The students to be included in the study were selected by interviewing the social studies teachers of a public school in Kars.

* Secondary school administrators, social studies teachers, and participants (students) were informed about how the study would be implemented and the study process.

* Before reading the "Foundation of the Ottoman State" subject, the participants were informed about the think-aloud session.

The process during the participants reading the "Foundation of the Ottoman State" subject

* To determine the cognitive and metacognitive strategies used by the participants in the process of reading the "Foundation of the Ottoman State" subject, they were asked to think aloud while they were reading the subject. Think aloud sessions were video recorded by the researcher.

* During the participants' reading of the "Foundation of the Ottoman State" subject and in the semi-structured interviews, the direction and focus of the camera were adjusted and controlled by the researcher as needed.

* Since the "Foundation of the Ottoman State" subject is quite long, short breaks were given during the implementation process when the participants got tired.

The process after participants read the "Foundation of the Ottoman State" subject

* After the participants read the "Foundation of the Ottoman State" subject and the semi-structured interviews were completed, it was checked by the researcher whether there were any deficiencies in the process.

* Observation recordings during the think-aloud sessions and the camera recordings of semi-structured interviews were transcribed.

* The transcripts of the observation recordings during the think-aloud sessions and the transcripts of the camera recordings of semi-structured interviews were analyzed.

Analysis of Data

The observation records of each participant's reading process and the data obtained from the semi-structured interview questions made with them after they read the subject to determine the cognitive and metacognitive strategies used by the participants in the process of reading the "Foundation of the Ottoman State" subject were transcribed and computerized. In order to determine whether the strategies used by the participants were cognitive or metacognitive, the observation records of the think-aloud sessions and the categories of data sections related to the purposes for which they used the strategies while reading the subject were determined. At this stage, it was determined through content analysis whether the strategies used by the students were cognitive or metacognitive. It has been determined that the data obtained from the interview form supports the data obtained from the observation form. The transcripts were coded by using software used for the analysis of qualitative research. To ensure that the obtained data were coded correctly, a lecturer who had worked on the relevant subject and had sufficient knowledge was frequently met while coding the data, and the reliability and consistency of the codes regarding the views on whether the strategies were cognitive and metacognitive were discussed. In this process, the data sets of the participants' reading process of the "Foundation of the Ottoman State" subject were evaluated and analyzed first by the researcher and then by a faculty member who is an expert in the field, and the results were compared. To determine the reliability of the encoder, the coding of the researcher and the expert lecturer were examined by using the reliability formula (Reliability = Agreement/Agreement+Disagreement) presented by Miles and Huberman (1994) (Cited by Yanpar-Yelken, 2009). The encoder reliability calculation made after reaching a common decision was determined as 86%. If

there is a researcher and expert evaluation in qualitative studies, the consistency between them should have reached a level of reliability of 70% or more (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Publication Ethics

The ethics committee approval of this research was approved at the meeting of the Social and Human Sciences Research and Publication Ethics Committee of Kafkas University, dated 20.10.2021 and numbered 23.

FINDINGS

In this section, the cognitive and metacognitive strategies used by the participants while reading the “Foundation of the Ottoman State” subject were determined, and these strategies were compared according to the level of the participants' social studies course grade averages. The tables of the findings obtained from the research by observation and semi-structured interview form and the explanations of the tables are explained in detail below.

Findings and Comments Regarding the Cognitive Strategies Used by the Students Who Participated in the Study While Reading the Subject of "The Foundation of the Ottoman State"

7th grade students of a public school who had different success averages in the social studies course while reading the subject of "The Foundation of the Ottoman State" is as in Table 3.

Table 3. Cognitive Strategies Used by the Participants While Reading the Subject

Middle School Participants	State school			
	S1	S2	S3	S4
Grade Average Levels	Very Good	Very Good	Very Low	Very Low
Cognitive Strategies				
Visualization	√	√		
Reading by tracing words with a pencil				√
Reading by underlining the words with a pencil			√	
Taking notes with a pencil			√	
Reading by tracing words with a colored pencil	√	√		
Reading by underlining the words with a colored pencil	√	√		
Taking notes with a colored pencil	√	√		
Reviewing maps	√	√	√	√
Comparing maps	√	√		
Reviewing figures	√	√	√	√
Comparing figures	√	√		
Repeating words aloud			√	√
Expressing in own words	√	√		
Increasing reading speed	√	√		
Decreasing reading speed			√	

As seen in Table 3, while reading the "Foundation of the Ottoman State" subject, S1 and S2, who were students in a public school and had a "Very Good" grade average level in social studies course, used visualizing, reading by tracing words with a colored pencil, reading by underlining the words with a colored pencil, taking notes with a colored pencil, reviewing maps, comparing maps, reviewing figures, comparing figures, expressing them in their own sentences, and increasing reading speed. It was determined that while reading the "Foundation of the Ottoman State" subject, the students S3 and S4 whose social studies course grade point averages were at a “Very

Low” level in social studies course, used the cognitive strategies of reading by underlining the words with a pencil, taking notes with a pencil, reviewing maps, reviewing figures, and repeating words aloud. Apart from these, it was determined that S3, whose social studies course grade point average was "Very Low", used the cognitive strategies of reading by underlining the words with a pencil, taking notes with a pencil, decreasing the reading speed, and S4 used the cognitive strategies of reading by tracing words with a pencil.

Findings and Comments Regarding the Metacognitive Strategies Used by the Students Who Participated in the Study While Reading the Subject "The Foundation of the Ottoman State"

7th grade students of a public school who had different success averages in the social studies course while reading the subject "The Foundation of the Ottoman State" is as in Table 4.

Table 4. Metacognitive Strategies Used by the Participants While Reading the Subject

Middle School	State school			
Participants	S1	S2	S3	S4
Grade Average Levels	Very Good	Very Good	Very Low	Very Low
Cognitive Strategies				
Re-reading	√	√	√	√
Reading by underlining the words with a pencil			√	
Taking notes with a pencil			√	
Underlining the clues with a colored pencil	√	√		
Circling clues with a colored pencil	√	√		
Taking notes with a colored pencil	√	√		
Taking notes on maps with a colored pencil	√	√		
Marking on maps (star, arrow, etc.) with a colored pencil	√	√		
Taking notes on figures with a colored pencil	√	√		
Marking on figures (stars, arrows, etc.) with a colored pencil	√	√		
Reviewing maps	√	√	√	√
Reviewing figures	√	√	√	√
Repeating clues aloud	√	√		
Asking questions to oneself	√	√	√	√
Accentuation	√	√		
Thinking on the subject			√	√
Reviewing	√	√		
Visualization	√	√		

As seen in Table 4, while reading the "Foundation of the Ottoman State" subject, S1 and S2, who were students in a public school and had a "Very Good" grade average level in social studies course, used the metacognitive strategies of reading by re-reading, underlining the clues with a colored pencil, circling the clues with a colored pencil, taking notes with a colored pencil, taking notes on the maps with a colored pencil, taking notes on the shapes with a colored pencil, marking the shapes (stars, arrows, etc.) with a colored pencil, reviewing maps, reviewing figures, repeating clues aloud, asking questions to oneself, accentuation, reviewing, and visualization. It was determined that while reading the "Foundation of the Ottoman State" subject, the students coded S3 and S4, whose social studies course grade point average is “Very Low”, used the metacognitive strategies of reading by re-reading, re-examining the maps, re-examining the figures, asking questions to themselves and thinking on the subject. Apart from these, it was also determined that S3, whose social studies course grade point average

was "Very Low", used the metacognitive strategies of underlining the words with a pencil and taking notes with a pencil while reading the subject.

CONCLUSION and DISCUSSION

In this study, cognitive and metacognitive strategies used by 7th-grade students while reading the "Foundation of the Ottoman State" subject were determined and these strategies were compared according to the level of the students' social studies course grade averages. The results regarding the findings are as follows.

While reading the "Foundation of the Ottoman State" subject, S1 and S2, who were studying in a public school and whose grade point average level in the social studies course was "Very Good", used cognitive strategies such as visualizing, reading by tracing words with a colored pencil, reading by underlining the words with a colored pencil, taking notes with a colored pencil, reviewing maps, comparing maps, reviewing figures, comparing figures, expressing in own words, and increasing the reading speed. On the other hand, it was determined that in the process of reading the subject, the students with a "Very Low" grade point average in the social studies course studying at the same school used the cognitive strategies of reading by underlining the words with a pencil, reviewing maps, reviewing figures, and repeating words aloud.

In the study, it was determined that in the process of reading the subject, the students with a "Very Good" grade point average in the social studies course used the metacognitive strategies by re-reading, underlining the clues with a colored pencil, circling clues with a colored pencil, taking notes with a colored pencil, taking notes on maps with a colored pencil, taking notes on figures with a colored pencil, marking on figures (stars, arrows, etc.) with a colored pencil, reviewing maps, reviewing figures, repeating clues aloud, asking questions to oneself, accentuation, reviewing, and visualization. It was determined that while reading the subject, students whose social studies grade average levels are "Very Low" used metacognitive strategies such as re-reading, reviewing maps, reviewing figures, asking questions to oneself, and thinking on the subject.

The results obtained from this study also support the results of some studies. Diken (2020) had determined that while reading the science texts (Support and Movement System unit), students with a "Very Good" overall grade average used cognitive strategies such as visualization, reading by tracing the words with a colored pencil, reading by underlining the words with a colored pencil, taking notes with a colored pencil, reviewing shapes, comparing shapes, expressing them in their own sentences, and increasing the reading speed. Diken (2020) had determined that while reading science texts, students with "Very Good" grade average levels used metacognitive strategies such as re-reading, underlining the clues with a colored pencil, circling the clues with a colored pencil, taking notes with a colored pencil, taking notes on the shapes with a colored pencil, marking the figures (stars, arrows, etc.) with a colored pencil, reviewing the figures, repeating the clues aloud, accentuation, reviewing, and visualization. Diken (2020) had also determined that while reading the science texts (Support and Movement System unit), students with "Very low" grade average levels used cognitive strategies such as reading by underlining the words with a pencil, reviewing the figures, and repeating words aloud, and used metacognitive

strategies such as re-reading, re-examining the figures, asking questions to themselves and thinking on the subject.

There are other studies with similar results to the present study. Diken and Yürük (2019) had determined that while solving multiple-choice questions in science, 9th-grade students used cognitive strategies such as re-reading, re-examining the figure, repeating the important points, asking questions to oneself, marking the explanations in the text of the question, expressing in their own words, and used metacognitive strategies such as re-reading, re-examining the figure, taking notes, underlining the clues, and circling the clues. Güral (2000) had found that while reading plain texts, foreign language students use cognitive strategies such as re-reading, reading aloud, taking notes, emphasizing, underlining, finding clues, picturing, monitoring reading, and metacognitive strategies such as determining what they know, planning, applying, monitoring understanding, finding the problem, and self-evaluation. O'Malley et al. (1985) had determined that while reading plain texts, students used cognitive strategies such as repetition, source analysis, grouping, note-taking, inference, visualization, expressing in their own words, and make sense of, and metacognitive strategies such as pre-regulation, directing attention, selective attention, self-management, planning, self-monitoring, and self-evaluation. Karaçam (2009) determined that while solving open-ended and multiple-choice questions, students use cognitive strategies such as repeating the answer aloud, visualizing, repeating the clues aloud, expressing the clues in their own words, defining piece by piece, taking notes, following the figure by reading, and examining the figure after reading. Kumlu (2012) determined that while reading plain texts related to science (on photosynthesis and respiration), pre-service science teachers used cognitive strategies such as repeating the operations in the text, examining the figure, visualizing, expressing in their own sentences, re-reading, re-reviewing, and metacognitive strategies such as underlining with a pencil, thinking on the text, placing an arrow, placing an asterisk, accentuation, and circling. Grabe (1991) stated that good readers are much more active in using metacognitive skills than poor readers. In their studies, O'Malley and Chamot (1990), Kumlu (2016), and Diken (2020) determined that students with high learning motivation use more and various strategies in reading and reading comprehension than students with low learning motivation.

In this study, unlike the studies in the literature, it was determined that while reading plain texts related to the social studies course, students used cognitive strategies such as reviewing maps and comparing maps, and metacognitive strategies such as taking notes on maps with colored pencils, marking on maps with colored pencils, re-examining maps. It is considered that this study can contribute to the related literature with these cognitive and metacognitive strategies determined in this study. In this study, it is concluded that using colored pencils is an important factor in reading and reading comprehension is also important. In addition, it is noteworthy in the study that the metacognitive strategies used by the students with "Very Good" grade point averages in the social studies course in the process of reading the subject are more in terms of number and variety than the cognitive strategies. It is observed that there is not much difference between the cognitive and metacognitive strategy use of students with "Very Low" grade average level in social studies course. The importance of using a large number and variety of cognitive and especially metacognitive strategies in reading

and reading comprehension is once again understood in this study. At this point, it seems important that teachers, especially at primary and secondary school level, have students do group activities such as reading, writing, and practicing in courses where verbal information is intense, such as Social Studies (Yılar & Şimşek, 2016). With such group activities, students with low achievement levels can benefit from cognitive and metacognitive reading strategies and gain different reading strategies.

RECOMMENDATIONS

This research was conducted only on the subject of " The Foundation of the Ottoman State ". It is suggested that this research be carried out on different topics of different units in social studies courses at different grade levels. In this way, at the secondary school level, where reading and reading comprehension is of great importance, students' level of understanding of social studies texts can be increased by giving training to students on reading activities in social studies textbooks and the use of cognitive and metacognitive strategies in the process of teaching these activities.

ETHICAL TEXT

In this article, journal writing rules, publication principles, research and publication ethics rules, journal ethics rules were followed. The responsibility of any violation that may arise regarding the article belongs to the author of the article. The ethics committee approval of this research was approved at the meeting of the Social and Human Sciences Research and Publication Ethics Committee of Kafkas University, dated 20.10.2021 and numbered 23.

Author(s) Contribution Rate: The author's contribution rate to this article is 100%.

REFERENCES

- Anderson N (2003). Scrolling, clicking, and reading English: Online reading strategies in a second/foreign language. *The Reading Matrix*, 3(3), 1-33, Microsoft Word - article.doc (readingmatrix.com)
- Ay, S. (2008). Foreign language reading strategies: a case study with students of different intelligences. *Language Journal*, 141, 7-88, https://doi.org/10.1501/Dilder_0000000095
- Azer, H. (2019). *Middle school and Imam Hatip middle school 7th-grade social studies textbook*. EKOYAY Education Publishing.
- Babacan, T. (2012). *Examination of the relationship between metacognitive reading strategies and multiple intelligence areas of primary school teacher candidates* [Unpublished Master's Thesis]. Cumhuriyet University, Institute of Educational Sciences.
- Baydık, B. (2011). The use of metacognitive reading strategies by students with reading difficulties and the examination of their teachers' reading comprehension teaching practices. *Education and Science*, 36(162), 301-319, <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/1354/330>

- Boekaerts, M. (1996). Self-regulated learning at the junction of cognition and motivation. *European Psychologist*, 1(2), 100-112, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1027/1016-9040.1.2.100>
- Çakıroğlu, A. (2007). *The effect of metacognitive strategy use on increasing achievement in students with low reading comprehension achievement* [Unpublished Doctoral Thesis]. Gazi University.
- Çelik, J. (1997). *Metacognitive knowledge and control in the use of reading comprehension strategies by freshman EFL students at Ankara University* [Unpublished Master Thesis]. Bilkent University.
- Diken, E. H., & Yürük, N. (2019). Determining the cognitive and metacognitive strategies that 9th-grade students use before, during, and after solving multiple-choice questions in the field of science. *Journal of Human and Social Sciences Research*; 8(2), 1071-1099, <https://doi.org/10.15869/itobiad.512341>
- Diken, E. H. (2020). A comparative study on the cognitive and metacognitive strategies of 6th grade private and state school students use while reading science texts. *International Online Journal of Education and Teaching*, 7(3), 1092-1109, <https://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/874>
- Dökmen, Ü. (1994). *Psycho-social research on reading skill, interest, and habit*. National Education Printing House.
- Epçaçan, C. (2009). An overview of reading comprehension strategies. *International Journal of Social Studies*, 2(6), 207-223, <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/a-general-view-to-the-reading-comprehensionstrategies.pdf>
- Erkuş, E. (2013). *The scientific research process for behavioral sciences*. Seçkin Publishing.
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906-911, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.34.10.906>
- Grabe, W. (1991). Current developments in second language reading research. *TESOL Quarterly*, 25 (3), 375-406, <https://doi.org/10.2307/3586977>
- Güngör, A. (2005). Sixth, seventh, and eighth-grade students' levels of using reading comprehension strategies. *Journal of Hacettepe University Faculty of Education*, 28, 101-108, Microsoft Word - SAYI 28-SON.doc (dergipark.org.tr)
- Güral, M. M. (2000). *The role of teaching cognitive and metacognitive strategies in developing reading comprehension skills of foreign language learners*. [Unpublished M.A. Thesis]. Hacettepe University.
- Hall, K., Bowman, H., & Myers, J. (1999). Tasks, texts, and contexts: A study of reading and metacognition in English and Irish primary classrooms. *Educational Studies*, 25(3), 311-325, <https://doi.org/10.1080/03055699997828>
- Hamdan, A. R., Ghafar, M. N., Sihes, A. J., & Atan, S. B. (2010). The cognitive and metacognition reading strategies of foundation course students in Teacher Education Institute in Malaysia. *European Journal of Social Sciences*, 13(1), 133–144,
- Karaçam, S. (2009). *Examining students' conceptual understanding of force and motion and the cognitive and metacognitive strategies they use in solving questions by considering question types* [Unpublished Doctoral Thesis] Gazi University Institute of Educational Sciences.
-

- Karadağ, M. (2001). *Written and oral expression in the context of theory and method*. Kanyılmaz Printing House.
- Kumlu, G. (2012). *Cognitive and metacognitive strategies activated while reading science texts in science and technology teacher candidates with alternative concepts* [Unpublished Doctoral Thesis], Gazi University, Institute of Educational Sciences.
- MEB (2019). *Ministry of National Education Regulation on Secondary Education Institutions*, Retrieved from <http://mevzuat.gov.tr/Dosyalar/7.5.19912.pdf> on 24.05.2020.
- Oluk, S., & Başöncül, N. (2009). The level of using metacognitive reading strategies of primary school 8th-grade students and their effect on science-technology and Turkish course achievement. *Kastamonu Journal of Education*, 17(1), 183-194, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49070/626117>
- O'Malley, J. M., Chamot, A. U., Stewner-Manzanares, G., Russo, R. P., & Küpper L. (1985). Learning strategy applications with students of English as a second language. *TESOL Quarterly*, 19(3), 557-584, <https://doi.org/10.2307/3586278>
- O'Malley, J.M., & Chamot, A. U. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Padron, Y. N. (1992). The effect of strategy instruction on bilingual students' cognitive strategy use in reading. *Bilingual Research Journal*, 16(3-4), 35-51, <https://doi.org/10.1080/15235882.1992.10162636>
- Sonleitner, C. L. (2005). *Metacognitive strategy use and its effect on college biology students' attitude toward reading in the content area*. Master's Thesis, Oklahoma State University, Stillwater.
- Topkaya, Y., Şentürk, M. & Yılar, M. B. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilişötesi farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 1-25.
- Topuzkanamış, E., & Maltepe, S. (2010). The levels of pre-service teachers' reading comprehension and using reading strategies. *Turkology Studies*, 46(27), 655-677, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157012>
- Van Someren, M. W., Barnard, Y. F., & Sandberg, J. A. (1994). *The think-aloud method: a practical guide to modeling cognitive processes*. Academic: San Diego.
- Yanpar-Yelken, T. (2009). The effects of developing creativity-based material as a group on prospective teachers' portfolios. *Education and Science*, 34(153), 83-98, <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/576/69>
- Yılar, M. B. (2020). 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 1126-1146.
- Yılar, M., B. & Şimşek, U. (2016). Sosyal bilgiler dersinde farklı işbirlikli öğrenme yöntemlerinin uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 375-394.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Qualitative research methods in the social sciences*. Seçkin Publishing.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: design and methods* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Yurttaş G. D. (2016) *Investigation of the effect of direct and peer instruction on pre-service science teachers' conceptual understanding of heat-temperature in terms of reading strategies* [Unpublished Doctoral Thesis] Gazi University Institute of Educational Sciences.

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN “OSMANLI DEVLETİ’NİN KURULUŞU” KONUSUNU OKUMA SÜREÇLERİNDE KULLANDIKLARI STRATEJİLER

Öz

Bu araştırmanın amacı Kars ilindeki bir devlet okulunun 7. sınıfında öğrenim gören, sosyal bilgiler dersine ait farklı başarı not ortalamalarına sahip olan öğrencilerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’ndaki “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okurken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri tespit etmek ve tespit edilen bu stratejileri öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarı not ortalamalarının düzeyi ile karşılaştırmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmaya Kars ilindeki bir ortaokulun 7. sınıfında öğrenim gören toplam 4 öğrenci katılmıştır. Bu öğrenciler amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiştir. Katılan öğrenciler 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’ndaki “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumuşlardır. Öğrencilerin bu konuyu okurken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri belirlemek amacıyla onlardan sesli düşünme yapmaları istenmiştir. Daha sonra sosyal bilgiler dersine ait başarı not ortalamaları düzeyine göre öğrencileri karşılaştırmak amacıyla üniteyi okumalarının ardından onlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin üniteyi okuma süreçlerine ait olan gözlem kayıtları ile üniteyi okumaları sonrasında onlarla gerçekleştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin transkriptleri yapılmış ve içerik analizi yoluyla analizleri yapılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen araştırma sonuçlarına göre; devlet okulunda öğrenim gören, 7. sınıf sosyal bilgiler dersi başarı not ortalamaları düzeyi “Çok Yüksek” olan öğrencilerin, “Çok Düşük” olan öğrencilere göre fazla sayıda ve çeşitte üstbilişsel strateji kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin bilişsel strateji kullanımlarında da sayı ve çeşit bakımından önemli bir farklılık görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuduğunu anlama, okuma stratejileri, sosyal bilgiler, düz metinler.

GİRİŞ

İnsan, var olduğu günden itibaren yaşadığı dünyada olup biten durumları açıklamaya, anlamaya ve yorumlamaya çalışır. Bilimsel çalışmaların temel taşlarından olan okuma ve okuduğunu anlama çabası tüm hızıyla günden güne devam etmektedir. Okuma ve okuduğunu anlama bireylerin düşünce ve inançlarına şekil veren, bilgi düzeylerini artıran etkin bir süreçtir. Bu etkinliğin özünde de okuduğunu anlama bulunmaktadır (Epeçan, 2009). Verimli bir okuma ve anlamayı etkileyen birçok faktör vardır. Bunlara okunulan metinlerin hitap ettiği yaş seviyesine göre uygunluğu, cümlelerin uzunluğu, kelimelerdeki hece sayısı, kelimelerin soyutluluk derecesi, anlatılmak istenen düşüncenin çokluğu gibi okunabilirliğe etki eden faktörler örnek verilebilir (Yılar, 2020). Ancak daha da önemlisi bireyin okuduğunu anlamak için kendi zihninde gösterdiği çabadır. Verimli bir okumada okuyanın okuduğu metnin içerdiği fikirleri, bilgileri, açıklamaları anlaması, kavramlar arasında ilişki kurabilmesi, bu ilişkileri zihninde düzenlemesi ve saklamak istediklerini seçip ayırabilme yeteneği gerekir (Karadağ, 2003). Yani okuma ve okuduğunu anlayabilmek için görmenin ötesinde bazı zihinsel etkinlikler gereklidir (Dökmen, 1994).

Günümüzde okullarımızda bazen öğretmenlerden bazen de ders kitaplarından kaynaklanan nedenlerden dolayı okuma sadece sesli ifade etme düzeyinde kalmakta, anlama düzeyine çıkamamaktadır. Öğrencilerin bir düz metni okurken; nasıl okumaları gerektiği, nelere dikkat etmeleri, metinlerden ne gibi çıkarımda bulmaları ve farklı metin türlerinde nasıl davranmaları gerektiği gibi amaçları olmalıdır. Bu nedenlerle “okuma stratejileri” oldukça önem kazanmaktadır (Topuzkanamış ve Maltepe, 2010). Okuma stratejileri; bilişsel ve üstbilişsel stratejiler olmak üzere iki grupta ele alınır (Kumlu, 2016). Bilişsel stratejiler bir görevi tamamlamak, öğrencilerin konuyla ilgili belirledikleri amaçlarını gerçekleştirmek ya da öğrenmeyi gerçekleştirmek gibi süreçlerde kullanılan stratejilerdir (Boekaerts, 1996). Üstbilişsel stratejiler öğrencilerin kendi öğrenme süreçleri üzerindeki bilgilerin ve bu süreçlerin kontrolü amacıyla kullanılan stratejilerdir (Flavell, 1979). Diken (2020) alan yazında öğrencilerin düz metinleri okuma sürecinde kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri belirlemeye ilişkin yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğunu ve öğrencilerin farklı öğrenme alanlarındaki (fen bilimleri, sosyal bilgiler gibi) düz metinleri okuma süreçlerinde kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin tespitine yönelik çalışmaların yaygınlaştırılması gerektiğini ifade etmektedir. Alan yazında okuma ve okuduğunu anlamaya yönelik bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin tespiti için yapılan çalışmaların genellikle ölçekler, anketler yoluyla yapıldığı görülmektedir (Padron, 1992; Çelik, 1997; Hall, Bowman ve Myers, 1999; Anderson, 2003; Güngör, 2005; Sonleitner, 2005; Çakıroğlu, 2007; Ay, 2008; Oluk ve Başöncül, 2009; Hamdan, Ghafar, Sihes ve Atan, 2010; Baydık, 2010; Babacan, 2012; Kumlu, 2016). Diken (2020) çalışmasında, öğrencilerin farklı öğrenme alanlarındaki düz metinleri okurken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin tespit edilmesiyle daha sonraki çalışmalarda bu stratejilerin öğretimlerinin yapılarak, öğrencilerin ders kitaplarındaki üniteleri okurken bu stratejileri daha etkin kullanmaları sayesinde yaşadıkları okuma zorluklarının üstesinden gelebileceklerini belirtmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında öğrencilerin bilişötesi farkındalıklarını inceleyen araştırmalara rastlanmaktadır (Topkaya, Şentürk ve Yılar, 2021). Bununla birlikte sosyal bilgiler alanında bilişsel ve biliş ötesi stratejileri inceleyen araştırmalar oldukça sınırlıdır. Yapılan araştırmalar ve öneriler ışığında bu araştırmada ortaokul kademesindeki öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğrenme alanına ait olan düz metinleri okuma süreçlerinde kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin

tespit edilmesinin alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu sayede ortaokul kademesindeki öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğrenme alanına yönelik ders kitaplarındaki üniteleri okuyup anlama kapasitelerinin artırılabilmesi hedeflenmektedir.

Bu araştırmanın amacı Kars ilindeki bir devlet okulunun 7. sınıfında öğrenim gören, sosyal bilgiler dersine ait farklı başarı not ortalamalarına sahip olan öğrencilerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'ndaki "Türk Tarihinde Yolculuk" ünitesinin "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusunu okurken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri tespit etmek ve tespit edilen bu stratejileri öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarı not ortalamalarının düzeyi ile karşılaştırmaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu konu seçilirken sosyal bilgiler öğrenme alanında deneyimli olan akademisyenlerden görüş alınarak, çalışma nitel araştırma yöntemi ile durum çalışması deseni şeklinde yürütülmüştür. Yapılan araştırmada durumlar kendi içlerinde bütüncül ele alındığı ve bu durumlar birbirleriyle karşılaştırıldığı (Yıldırım ve Şimşek, 2011) için bu araştırma bütüncül çoklu durum çalışması (Yin, 2003) şeklinde özelleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin "Türk Tarihinde Yolculuk" ünitesinin "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusunu okurken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejiler ile bu stratejilerin bazı durumlara göre karşılaştırılmasına yönelik veriler toplanmıştır. Sonrasında bu durumlar arasında örüntüler kurulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını Kars ilindeki bir devlet okulunun 7. Sınıfında öğrenim gören, sosyal bilgiler dersindeki farklı başarı not ortalamalarına sahip 4 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrenciler amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiştir. Bu örneklem yolunun seçilmesindeki amaç, araştırmacının belirlediği araştırma problemlerine yönelik cevapları alabileceğini düşündüğü özellikleri taşıyan katılımcılara ulaşmaktır (Erkuş, 2013). Araştırmada 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde not ortalamaları düzeyi "Çok İyi" olan iki öğrenci ile sosyal bilgiler dersi not ortalamaları düzeyi "Çok Düşük" olan iki öğrenci seçilmiştir. Öğrenciler gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Araştırmada öğrencilerin ve devlet okulunun isimleri açıkça belirtilmemiştir. Öğrenciler "Ö1, Ö2, Ö3, Ö4" şeklinde isimlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan 4 öğrenci, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde (MEB, 2019) belirlenen kriterlere göre sosyal bilgiler dersi başarı not ortalamaları bakımından "Çok İyi" ve "Çok Düşük" olarak iki kategoride değerlendirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne (MEB, 2019) göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarı not ortalamalarının hangi düzeylere denk geldiği Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. MEB'e Göre Öğrencilerinin Başarı Not Ortalamalarına Denk Gelen Düzeyleri

Puan	Düzy
85,00 -100	Çok İyi
70,00 - 84,99	İyi
60,00 - 69,99	Orta
50,00 - 59,99	Düşük
0 - 49,99	Çok Düşük

Tablo 1'de görüldüğü gibi Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne (MEB, 2019) göre genel başarı not ortalaması "85,00-100" puan aralığında olan öğrenciler "Çok İyi", "70,00-84,99" puan aralığında olan öğrenciler "İyi", "60,00-69,99" puan aralığında olan öğrenciler "Orta", "50,00-59,99" puan aralığında olan öğrenciler "Düşük", "0-49,99" puan aralığında olan öğrenciler ise "Çok Düşük" düzeyde değerlendirilmişlerdir.

Tablo 1'de Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne (MEB, 2019) uygun olarak araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ait başarı not ortalamaları ve not ortalamalarına karşılık gelen düzeyler Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2. 7. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okullardaki Genel Başarı Not Ortalamaları ve Düzeyleri

Öğrenciler	Ders Ait Başarı Not Ortalaması	Düzy
Ö1	94	Çok İyi
Ö2	89	Çok İyi
Ö3	45	Çok Düşük
Ö4	34	Çok Düşük

Tablo 2'de devlet okulunda öğrenim gören, 7. sınıf sosyal bilgiler dersine ait başarı not ortalaması 94 olan Ö1 ile ders başarı not ortalaması 89 olan Ö2'nin "Çok İyi" düzeyde, ders başarı not ortalaması 45 olan Ö3 ile 34 olan "Ö4" ün "Çok Düşük" düzey kategorisinde ele alındığı görülmektedir. Bunun nedeni öğrencilerin "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusunu okurken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri fazla sayıda ve çeşitte belirleyebilmektir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunun nedeni araştırmanın tutarlı, güvenilir ve derinlemesine ele alınmasını sağlamaktır (Yin, 2003).

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları şu şekilde tanımlanmaktadır.

"Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusu ile ilgili yürütülen sesli düşünme oturumlarına ait gözlem formu

Araştırmada "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusuna yönelik sesli düşünme oturumlarına ait gözlem formu kullanılmıştır. Sesli düşünme, öğrencilerin okuma performansları ile okumada etkili olan diğer durumlar arasındaki ilişkiyi belirleyen bir tekniktir (Van Someren, Barnard ve Sandberg, 1994).

Sesli düşünme oturumunda kullanılan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'ndaki "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusu; ait olduğu "Türk Tarihinde Yolculuk" ünitesinin içeriğinin zengin olması (resimler, haritalar içermesi gibi),

öğrencilerin bu konuyu okurken bilişsel ve üstbilişsel stratejileri fazla çeşitte ve sayıda kullanma eğilimlerinin yüksek olması gibi nedenlerle belirlemişlerdir. Belirlenen “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunun, içeriğinde yanlış bilgi olabileme ihtimaline yönelik sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman olan iki öğretim üyesine kontrol ettirilmiştir. Daha sonra araştırmaya katılan öğrencilere, “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumadan önce araştırmacı tarafından sesli düşünme oturumu hakkında bilgi verilmiştir. Kısacası öğrencilerden, konuyu okurken tamamen sesli okuma yapmaları ve zihinlerindeki her şeyi sesli olarak ifade etmeleri istenmiştir. Öğrencilere bu bilgiler aktarıldıktan sonra, 4 öğrenci “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu sesli düşünme oturumları ile okumuşlardır.

Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okuma süreçleri kamera kaydı eşliğinde gözlenirken, onların kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejiler araştırmacı tarafından not alınmıştır. Öğrenciler konuyu okurken uzun süre sessiz kaldıklarında “Lütfen sesli düşünür müsün?” şeklinde araştırmacı tarafından uyarılmışlardır. Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okurken sesli düşünme oturumlarına ait kamera eşliğinde yapılan gözlemler, onların konuyu okuma süreçlerinde kullandıkları stratejilerin tespiti ile bu stratejilerin bilişsel ve üstbilişsel olarak ayrılmasına imkân sağlamıştır.

Öğrencilerin konuyu okuma süreçlerinde kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin tespitine yönelik yapılan gözlemler araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazılı hale getirilerek gözlem formu (doküman) şekline dönüştürülmüştür. Sesli düşünme zihinsel bir süreç olduğu için başlı başına bir veri toplama aracı olarak düşünülemez. Bu nedenle sesli düşünme oturumlarının yazıya dönüştürülmüş şekli gözlem formu şeklinde ele alınmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin okumalarını tamamlamalarının ardından, “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okurken kullandıkları stratejilerin bilişsel mi yoksa üstbilişsel mi olup olmadığını belirlemek ve bu stratejileri onların sosyal bilgiler dersine ait başarı not ortalamalarına göre karşılaştırmak amacıyla Diken (2020) tarafından geliştirilen ve gerekli izinleri alınan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilmiş ve yapılan bu görüşmelerin tamamı video ile kayıt altına alınmıştır.

Diken (2020) tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formdan birkaç soru örneği aşağıdaki gibidir.

- * Bu konuyu okurken zihninde oluşan şey ne oldu? Açıklar mısın?
- * Konuyu okurken neler yaptın? Hangi yolları uyguladın? Aşama aşama açıklar mısın?
- * Konuyu okurken (örn; harita üzerine çizim yapma) yaptın. Bunu neden yaptın?

Araştırma Süreci

Araştırma süreci; öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumalarından önceki süreç, konuyu okumaları süreci ve konuyu okumalarından sonraki süreç olmak üzere üç aşamada incelenmiştir.

Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumalarından önceki süreç

* Araştırmada ilk olarak bilişsel ve üstbilişsel stratejilere yönelik yurtdışında ve ülkemizde yapılan çalışmalar incelenmiştir. İncelenen alanyazına göre bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin bir listesi oluşturulmuştur.

* Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’ndan (Azer, 2019) “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusu uygulamada kullanılmak üzere belirlenmiştir.

* Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumaları sürecinde kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri belirlemek amacıyla Diken (2020) tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır.

* Araştırmada Kars ilindeki bir devlet okulunun sosyal bilgiler öğretmenleri ile görüşülerek uygulama yapılan öğrenciler seçilmiştir.

* Araştırmanın ne şekilde uygulanacağına ve araştırma süreci hakkında ortaokulun idarecilerine, sosyal bilgiler öğretmenlerine ve katılımcılara (öğrencilere) bilgi verilmiştir.

* Öğrencilere “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumaları öncesinde sesli düşünme oturumu hakkında bilgi verilmiştir.

Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumaları esnasındaki süreç

* Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumaları süreçlerinde kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri belirlemek amacıyla onlardan konuyu okumaları sürecinde sesli düşünmeleri istenmiştir. Bu okuma süreçleri araştırmacı tarafından kamera kaydına alınmıştır.

* Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumaları sürecinde ve onlarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde ihtiyaç halinde kameranın yönü ve odağı araştırmacı tarafından tekrar ayarlanmıştır.

* “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusu uzun bir konu olduğu için uygulama sürecinde öğrenciler yorulduklarında kısa molalar verilmiştir.

Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumalarından sonraki süreç

* Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumaları ve yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin ardından onların üniteyi okuma süreçlerinde herhangi bir eksiklik olup olmadığı araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir.

* Öğrencilerin, “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu sesli düşünme oturumları ile okumaları esnasındaki gözlem kayıtları ve sonrasında öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin kamera kayıtları yazıya aktarılmış ve analizleri yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okumaları sürecinde kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri belirlemek amacıyla her bir öğrencinin üniteyi okuma süreçlerine ait olan gözlem kayıtları ile üniteyi okumaları sonrasında onlarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sorularından elde edilen veriler bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kullandıkları stratejilerin bilişsel mi yoksa üstbilişsel mi olup olmadığını belirlemek amacıyla konuyu okuma süreçlerindeki sesli düşüncelerine ait gözlem kayıtları ile konuyu okurken stratejileri hangi amaçlarla kullandıklarına ilişkin veri kesitlerine ait kategoriler belirlenmiştir. Bu aşamada öğrencilerin kullandıkları stratejilerin bilişsel mi yoksa üstbilişsel mi olduğunu içerik analizi yoluyla tespit edilmiştir. Katılımcılara uygulanan görüşme formundan elde edilen veriler ile gözlem formundan elde edilen verilerin bir birini destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Elde edilen bu verilerin kodlamaları, nitel araştırmaların analizleri için kullanılan bir program yardımı ile yapılmıştır. Verilerin doğru kodlandığından emin olmak amacıyla ilgili konuda daha önce çalışmalar yapmış, yeterli bilgi ve donanıma sahip bir alan uzmanı öğretim üyesiyle sık sık bir araya gelinerek stratejilerin bilişsel mi yoksa üstbilişsel mi olduğu hakkındaki görüşlere ilişkin kodların güvenilirliği ve tutarlılığı üzerinde tartışılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda kodlayıcı güvenilirliğini belirlemek amacıyla, Miles ve Huberman (1994) tarafından verilen (Güvenirlilik= görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı) güvenirlilik formülü (Akt., Yanpar-Yelken, 2009) kullanılmış, araştırmacı ve uzman öğretim üyesi tarafından oluşturulan kategorilerin kodlamalarına ilişkin görüş birliği ve görüş ayrılığı incelenmiş, daha sonra görüş ayrılığının ortaya çıktığı kodlamalarda fikir alışverişi yapılmış ve ortak bir karara varılmıştır. Ortak bir karara varıldıktan sonra yapılan kodlayıcı güvenirliliği hesaplaması % 86 olarak tespit edilmiştir. Yapılan nitel araştırmalarda araştırmacı ve uzman değerlendirmesi var ise aradaki uyumun %70 ve üzeri bir düzeyde güvenirliliğe ulaşmış olması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Yayın Etiği

Bu araştırmanın etik kurul izni Kafkas Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun 20.10.2021 tarih ve 23 sayılı numaralı toplantısında onaylanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okurken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejiler tespit edilmiş ve bu stratejiler öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarı not ortalamalarının düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Araştırmadan gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen bulgulara ait tablolar ve tablolara ait açıklamalar aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” Konusunu Okurken Kullandıkları Bilişsel Stratejilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bir devlet okulunun 7. Sınıfında öğrenim gören ve sosyal bilgiler dersinde farklı başarı ortalamalarına sahip öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okurken kullandıkları bilişsel stratejiler Tablo 3’deki gibidir.

Tablo 3. Öğrencilerin Konuyu Okurken Kullandıkları Bilişsel Stratejiler

Ortaokul Öğrenciler	Devlet Okulu			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Genel Başarı Not Ortalaması	Çok İyi	Çok İyi	Çok Düşük	Çok Düşük
Bilişsel Stratejiler				
Zihinde canlandırma	√	√		
Kurşun kalemle kelimeleri takip ederek okuma				√
Kurşun kalemle kelimelerin altını çizerek okuma			√	
Kurşun kalemle not alma			√	
Renkli kalemle kelimeleri takip ederek okuma	√	√		
Renkli kalemle kelimelerin altını çizerek okuma	√	√		
Renkli kalemle not alma	√	√		
Harita inceleme	√	√	√	√
Haritaları karşılaştırma	√	√		
Şekil inceleme	√	√	√	√
Şekilleri Karşılaştırma	√	√		
Kelimeleri sesli olarak tekrar etme			√	√
Kendi cümleleriyle ifade etme	√	√		
Okuma hızını artırma	√	√		
Okuma hızını düşürme			√	

Tablo 3’e bakıldığında, sosyal bilgiler dersi başarı not ortalaması “Çok İyi” düzeyde olan Ö1 ve Ö2 öğrencilerinin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okurken; zihinde canlandırma, renkli kalemle kelimeleri takip ederek okuma, renkli kalemle kelimelerin altını çizerek okuma, renkli kalemle not alma, harita inceleme, haritaları karşılaştırma, şekil inceleme, şekilleri karşılaştırma, kendi cümleleriyle ifade etme ve okuma hızını artırma bilişsel stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersi başarı not ortalaması “Çok Düşük” düzeyde olan Ö3 ve Ö4 öğrencilerinin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okurken; kurşun kalemle kelimelerin altını çizerek okuma, harita inceleme, şekil inceleme ve kelimeleri sesli olarak tekrar etme bilişsel stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir. Bunların dışında sosyal bilgiler dersi not ortalamasının düzeyi “Çok Düşük” olan Ö3’ün kurşun kalemle kelimelerin altını çizerek okuma, kurşun kalemle not alma, okuma hızını düşürme, Ö4’ün ise kurşun kalemle kelimeleri takip ederek okuma bilişsel stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” Konusunu Okurken Kullandıkları Üstbilişsel Stratejilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bir devlet okulunun 7. Sınıfında öğrenim gören ve sosyal bilgiler dersinde farklı başarı ortalamalarına sahip öğrencilerin “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunu okurken kullandıkları üstbilişsel stratejiler Tablo 4’deki gibidir.

Tablo 4. Öğrencilerin Konuyu Okurken Kullandıkları Üstbilişsel Stratejiler

Ortaokul Öğrenciler	Devlet Okulu			
	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4
Genel Başarı Not Ortalaması	Çok İyi	Çok İyi	Çok Düşük	Çok Düşük
Üstbilişsel Stratejiler				
Tekrar okuma	✓	✓	✓	✓
Kurşun kalemle kelimelerin altını çizerek okuma			✓	
Kurşun kalemle not alma			✓	
Renkli kalemle ipuçlarının altını çizme	✓	✓		
Renkli kalemle ipuçlarını yuvarlak içine alma	✓	✓		
Renkli kalemle not alma	✓	✓		
Renkli kalemle haritalar üzerine not alma	✓	✓		
Renkli kalemle haritalar üzerine (yıldız, ok vb) işaret koyma	✓	✓		
Renkli kalemle şekiller üzerine not alma	✓	✓		
Renkli kalemle şekiller üzerine (yıldız, ok vb) işaret koyma	✓	✓		
Haritaları tekrar inceleme	✓	✓	✓	✓
Şekilleri tekrar inceleme	✓	✓	✓	✓
İpuçlarını sesli tekrarlamak	✓	✓		
Kendine soru sorma	✓	✓	✓	✓
Vurgulu okuma	✓	✓		
Konu üzerinde düşünme			✓	✓
Tekrar gözden geçirme	✓	✓		
Görselleştirme	✓	✓		

Tablo 4'e bakıldığında, sosyal bilgiler dersi başarı not ortalaması "Çok İyi" düzeyde olan Ö1 ve Ö2 kodlu öğrencilerin "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusunu okurken; tekrar okuma, renkli kalemle ipuçlarının altını çizme, renkli kalemle ipuçlarını yuvarlak içine alma, renkli kalemle not alma, renkli kalemle haritalar üzerine not alma, renkli kalemle şekiller üzerine not alma, renkli kalemle şekiller üzerine (yıldız, ok vb) işaret koyma, haritaları tekrar inceleme, şekilleri tekrar inceleme, ipuçlarını sesli tekrarlamak, kendine soru sorma, vurgulu okuma, tekrar gözden geçirme, görselleştirme üstbilişsel stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir. Sosyal bilgiler dersi başarı not ortalaması "Çok Düşük" düzeyde olan Ö3 ve Ö4 kodlu öğrencilerin "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusunu okurken; tekrar okuma, haritaları tekrar inceleme, şekilleri tekrar inceleme, kendine soru sorma ve konu üzerinde düşünme üstbilişsel stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Bunların dışında sosyal bilgiler dersi not ortalamasının düzeyi "Çok Düşük" olan Ö3'ün konuyu okurken kurşun kalemle kelimelerin altını çizerek okuma, kurşun kalemle not alma üstbilişsel stratejilerini kullandığı da belirlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusunu okurken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejiler tespit edilmiş ve bu stratejiler öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarı not ortalamalarının düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Bulgulara yönelik sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Araştırmada devlet okulunda öğrenim gören ve sosyal bilgiler dersi başarı not ortalaması düzeyi "Çok İyi" olan Ö1 ve Ö2 kodlu öğrencilerin konuyu okuma süreçlerinde; zihinde canlandırma, renkli kalemle kelimeleri takip ederek okuma, renkli kalemle kelimelerin altını çizerek okuma, renkli kalemle not alma, harita inceleme, haritaları karşılaştırma, şekil inceleme, şekilleri karşılaştırma, kendi cümleleriyle ifade etme ve okuma hızını artırma bilişsel stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Aynı okulda öğrenim gören, sosyal bilgiler dersi başarı not ortalaması "Çok Düşük" düzeyde olan öğrencilerin ise konuyu okuma süreçlerinde; kurşun kalemle kelimelerin altını çizerek

okuma, harita inceleme, şekil inceleme ve kelimeleri sesli olarak tekrar etme bilişsel stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir.

Araştırmada sosyal bilgiler dersi başarı not ortalaması düzeyi “Çok İyi” olan öğrencilerin konuyu okuma süreçlerinde; tekrar okuma, renkli kalemle ipuçlarının altını çizme, renkli kalemle ipuçlarını yuvarlak içine alma, renkli kalemle not alma, renkli kalemle haritalar üzerine not alma, renkli kalemle şekiller üzerine not alma, renkli kalemle şekiller üzerine (yıldız, ok vb) işaret koyma, haritaları tekrar inceleme, şekilleri tekrar inceleme, ipuçlarını sesli tekrarlama, kendine soru sorma, vurgulu okuma, tekrar gözden geçirme, görselleştirme üstbilişsel stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersi başarı not ortalaması “Çok Düşük” düzeyde olan öğrencilerin ise konuyu okuma süreçlerinde; tekrar okuma, haritaları tekrar inceleme, şekilleri tekrar inceleme, kendine soru sorma ve konu üzerinde düşünme üstbilişsel stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar yapılan bazı araştırmaların sonuçlarını da destekler niteliktedir. Diken (2020) yapmış olduğu çalışmada genel başarı not ortalamaları düzeyi “Çok İyi” olan öğrencilerin fen metinlerini (Destek ve Hareket Sistemi’ne ait) okurken zihinde canlandırma, renkli kalemle kelimeleri takip ederek okuma, renkli kalemle kelimelerin altını çizerek okuma, renkli kalemle not alma, şekil inceleme, şekilleri karşılaştırma, kendi cümleleriyle ifade etme, okuma hızını artırma bilişsel stratejilerini kullandıkları belirlemiştir. Diken (2020) çalışmasında genel başarı not ortalamaları düzeyi “Çok İyi” olan öğrencilerin fen metinlerini okurken tekrar okuma, renkli kalemle ipuçlarının altını çizme, renkli kalemle ipuçlarını yuvarlak içine alma, renkli kalemle not alma, renkli kalemle şekiller üzerine not alma, renkli kalemle şekiller üzerine (yıldız, ok vb) işaret koyma, şekilleri tekrar inceleme, ipuçlarını sesli tekrarlama, kendine soru sorma, vurgulu okuma, tekrar gözden geçirme, görselleştirme üstbilişsel stratejilerini kullandıklarını tespit etmiştir. Diken (2020) yapmış olduğu çalışmada genel başarı not ortalamaları düzeyi “Çok düşük” olan öğrencilerin (Destek ve Hareket Sistemi’ne ait) fen metinlerini okurken; kurşun kalemle kelimelerin altını çizerek okuma, şekil inceleme ve kelimeleri sesli olarak tekrar etme bilişsel stratejilerini kullandıklarını, tekrar okuma, şekilleri tekrar inceleme, kendine soru sorma ve konu üzerinde düşünme üstbilişsel stratejilerini kullandıklarını belirlemiştir.

Alan yazında yapılan araştırma ile benzer sonuçları olan başka araştırmalar da mevcuttur. Diken ve Yürük (2019) 9. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri alanındaki çoktan seçmeli soruları çözme süreçlerinde; tekrar okuma, şekli tekrar inceleme, önemli noktaları tekrarlama, kendine soru sorma, sorunun metnindeki açıklamalara işaret koyma, kendi cümleleriyle ifade etme bilişsel stratejilerini kullandıklarını, tekrar okuma, şekli tekrar inceleme, not alma, ipuçlarının altını çizme, ipuçlarını yuvarlak içine alma gibi üstbilişsel stratejileri kullandıklarını tespit etmişlerdir. Güral (2000) yabancı dil öğrencilerinin düz metinleri okurken; tekrar okuma, sesli okuma, not alma, vurgulama, altını çizme, ipucu bulma, zihinde resimlendirme, okumayı izleme bilişsel stratejilerini kullandıklarını, ne bildiğini belirleme, planlama, uygulama, anlayıp anlamadığını izleme, problemi bulma ve kendini değerlendirme üstbilişsel stratejilerini kullandıklarını belirlemiştir. O’Malley ve diğerleri (1985) öğrencilerin düz metinleri okurken; tekrar etme, kaynak inceleme, gruplandırma, not alma, sonuç çıkarma, görselleştirme, kendi cümleleri ile ifade etme, anlam çıkarma bilişsel stratejilerini kullandıklarını, ön düzenleme, dikkatini yönlendirme,

seçici dikkat, öz-yönetim, planlama, kendini izleme, kendini değerlendirme üstbilişsel stratejilerini kullandıklarını tespit etmişlerdir. Karaçam (2009) öğrencilerin açık uçlu ve çoktan seçmeli soruları çözerken; cevabı sesli olarak tekrarlama, zihinde canlandırma, ipuçlarını sesli tekrarlama, kendi cümleleriyle ifade etme, parça parça tanımlama, not alma, okuyarak şekli takip etme ve okuma sonrası şekli inceleme bilişsel stratejilerini kullandıklarını tespit etmiştir. Kumlu (2012) çalışmasında öğretmen adaylarının fene ait (fotosentez ve solunum konusunda) düz metinleri okurken metinde geçen işlemleri tekrarlama, şekil inceleme, görselleştirme, kendi cümleleri ile ifade etme, tekrar okuma, tekrar gözden geçirme bilişsel stratejilerini kullandıklarını, kurşun kalemle altını çizme, metin üzerinde düşünme, ok işareti koyma, yıldız işareti koyma, vurgulu okuma, yuvarlak içine alma üstbilişsel stratejilerini kullandıklarını tespit etmiştir. Grabe (1991) çalışmasında iyi okuyucuların zayıf okuyuculara göre üstbilişsel becerileri kullanmada çok daha aktif olduklarını ifade etmiştir. O'Malley ve Chamot (1990), Kumlu (2016) ile Diken (2020) çalışmalarında yüksek düzeyde öğrenme güdüsüne sahip olan öğrencilerin, düşük düzeyde öğrenme güdüsüne sahip olan öğrencilere göre okuma ve okuduğunu anlamada fazla sayıda ve çeşitte strateji kullandıklarını belirlemişlerdir.

Yapılan bu çalışmada alan yazındaki çalışmalardan farklı olarak, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ait düz metinleri okuma süreçlerinde; harita inceleme, haritaları karşılaştırma bilişsel stratejileri ile renkli kalemle haritalar üzerine not alma, renkli kalemle haritalar üzerine işaret koyma, haritaları tekrar inceleme üstbilişsel stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Tespit edilen bu bilişsel ve üstbilişsel stratejiler ile bu araştırmanın ilgili alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada renkli kalem kullanmanın okumada ve okuduğunu anlamada önemli bir etken olduğu sonucu da önem taşımaktadır. Ayrıca çalışmada sosyal bilgiler dersi başarı not ortalamalarının düzeyi "Çok İyi" olan öğrencilerin konuyu okuma süreçlerinde kullandıkları üstbilişsel stratejilerin bilişsel stratejilere göre sayı ve çeşit bakımından fazla olduğu da dikkat çekmektedir. Sosyal bilgiler dersi başarı not ortalamalarının düzeyi "Çok Düşük" olan öğrencilerin bilişsel ve üstbilişsel strateji kullanımları arasında çok farklılık olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada fazla sayıda ve çeşitte bilişsel ve özellikle de üstbilişsel strateji kullanımının okuma ve okuduğunu anlamadaki önemi bir kez daha anlaşılmaktadır. Bu noktada özellikle ilk ve ortaokul düzeyinde öğretmenlerin Sosyal Bilgiler gibi sözel bilgilerin yoğun olduğu derslerde öğrencilere okuma-yazma-uygulama gibi grup çalışmaları yaptırılmaları önemli görünmektedir (Yılar ve Şimşek, 2016). Bu tarz grup etkinlikleri ile özellikle başarı durumu düşük olan öğrencilerin yüksek olan olan öğrencilerin bilişsel ve üst bilişsel okuma stratejilerinden yararlanma ve farklı okuma stratejilerini kazanma imkânı sunulabilir.

ÖNERİLER

Bu araştırma sadece "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusu üzerinde yapılmıştır. Bu araştırmanın farklı sınıf düzeylerindeki sosyal bilgiler derslerindeki farklı ünitelerin farklı konuları üzerinde yapılması önerilmektedir. Bu şekilde okuma ile okuduğunu anlamanın büyük önem taşıdığı ortaokul düzeyindeki öğrencilere sosyal bilgiler ders kitaplarındaki okuma etkinlikleri ile bu etkinliklerin okutulması sürecindeki bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin kullanımlarına yönelik eğitimler verilerek öğrencilerin sosyal bilgiler metinleri anlama düzeyleri artırılabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Bu araştırmanın etik kurul izni Kafkas Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 20.10.2021 tarih ve 23 sayı numaralı toplantısında onaylanmıştır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı: Yazarın bu makaleye katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Anderson N (2003). Scrolling, clicking, and reading English: Online reading strategies in a second/ foreign language. *The Reading Matrix*, 3(3), 1-33, Microsoft Word - article.doc (readingmatrix.com)
- Ay, S. (2008). Yabancı dilde okuma stratejileri: farklı zekaları baskın öğrencilerle bir durum çalışması. *Dil Dergisi*, 141, 7-88, https://doi.org/10.1501/Dilder_0000000095
- Azer, H. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. EKOYAY Eğitim Yayıncılık.
- Babacan, T. (2012). *Sınıf öğretmeni adaylarının üstbilişsel okuma stratejileri ile çoklu zeka alanları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Baydık, B. (2011). Okuma güçlüğü olan öğrencilerin üstbilişsel okuma stratejilerini kullanımı ve öğretmenlerinin okuduğunu anlama öğretim uygulamalarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 301-319, <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/1354/330>
- Boekaerts, M. (1996). Self-regulated learning at the junction of cognition and motivation. *European Psychologist*, 1(2), 100-112, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1027/1016-9040.1.2.100>
- Çakıroğlu, A. (2007). *Üstbilişsel strateji kullanımının okuduğunu anlama başarı düzeyi düşük öğrencilerde erişimi artırımına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çelik, J. (1997). *Metacognitive knowledge and control in the use of reading comprehension strategies by freshman EFL students at Ankara University* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bilkent Üniversitesi.
- Diken, E. H., & Yürük, N. (2019). 9. Sınıf öğrencilerinin fen bilimleri alanındaki çoktan seçmeli soruların çözümü öncesi, esnası, sonrasında kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin belirlenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*; 8(2), 1071-1099, <https://doi.org/10.15869/itobiad.512341>
- Diken, E. H. (2020). A comparative study on the cognitive and metacognitive strategies of 6th grade private and state school students use while reading science texts. *International Online Journal of Education and Teaching*, 7(3), 1092-1109, <https://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/874>
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. Milli Eğitim Basımevi.
- Epçayan, C. (2009). Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 207-223, <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/a-general-view-to-the-reading-comprehensionstrategies.pdf>
- Erkuş, E. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Seçkin Yayıncılık.
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitivedevelopmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906-911, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.34.10.906>

- Grabe, W. (1991). Current developments in second language reading research. *TESOL Quarterly*, 25 (3), 375-406, <https://doi.org/10.2307/3586977>
- Güngör, A. (2005). Altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama stratejilerini kullanma düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 101-108, Microsoft Word - SAYI 28-SON.doc (dergipark.org.tr)
- Güral, M. M. (2000). *The role of teaching cognitive and metacognitive strategies in developing reading comprehension skills of foreign language learners*. [Unpublished M.A. Thesis]. Hacettepe University.
- Hall, K., Bowman, H., & Myers, J. (1999). Tasks, texts and contexts: A study of reading and metacognition in English and Irish primary classrooms. *Educational Studies*, 25(3), 311-325, <https://doi.org/10.1080/03055699997828>
- Hamdan, A. R., Ghafar, M. N., Sihes, A. J., & Atan, S. B. (2010). The cognitive and metacognition reading strategies of foundation course students in Teacher Education Institute in Malaysia. *European Journal of Social Sciences*, 13(1), 133–144.
- Karaçam, S. (2009). *Öğrencilerin kuvvet ve hareket konularındaki kavramsal anlamalarının ve soru çözümünde kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin soru tipleri dikkate alınarak incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Gazi Üniversitesi.
- Karadağ, M. (2001). *Kuram yöntem bağlamında yazılı sözlü anlatım*. Kanyılmaz Matbaası.
- Kumlu, G. (2012). *Alternatif kavramlara sahip fen ve teknoloji öğretmen adaylarında fen metinlerini okurlarken aktif hale gelen bilişsel ve üstbilişsel stratejiler* [Yayımlanmamış Doktora Tezi], Gazi Üniversitesi.
- MEB (2019). *Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*, <http://mevzuat.gov.tr/Dosyalar/7.5.19912.pdf> adresinden 24.05.2020 tarihinde alınmıştır.
- Oluk, S., & Başöncül, N. (2009). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin üstbiliş okuma stratejilerini kullanma düzeyleri ile fen-teknoloji ve Türkçe ders başarıları üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 183-194, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49070/626117>
- O'Malley, J. M., Chamot, A. U., Stewner-Manzanares, G., Russo, R. P., & Küpper L. (1985). Learning strategy applications with students of English as a second language. *TESOL Quarterly*, 19(3), 557-584, <https://doi.org/10.2307/3586278>
- O'Malley, J.M., & Chamot, A. U. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Padron, Y. N. (1992). The effect of strategy instruction on bilingual students' cognitive strategy use in reading. *Bilingual Research Journal*, 16(3-4), 35–51, <https://doi.org/10.1080/15235882.1992.10162636>
- Sonleitner, C. L. (2005). *Metacognitive strategy use and its effect on college biology students' attitude toward reading in the content area*. Master's Thesis, Oklahoma State University, Stillwater.
- Topkaya, Y., Şentürk, M. & Yılar, M. B. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilişötesi farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 1-25.

- Topuzkanamış, E., & Maltepe, S. (2010). Öğretmen adaylarının okuduğunu anlama ve okuma stratejilerini kullanma düzeyleri. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 46(27), 655-677, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157012>
- Van Someren, M. W., Barnard, Y. F., & Sandberg, J. A. (1994). *The think aloud method: a practical guide to modelling cognitive processes*. Academic: San Diego.
- Yanpar-Yelken, T. (2009). Öğretmen adaylarının portfolyoları üzerinde grup olarak yaratıcılık temelli materyal geliştirmenin etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 83-98, <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/576/69>
- Yılar, M. B. (2020). 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 1126-1146.
- Yılar, M., B. & Şimşek, U. (2016). Sosyal bilgiler dersinde farklı işbirlikli öğrenme yöntemlerinin uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 375-394.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: design and methods* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yurttaş G. D. (2016) *Doğrudan ve akranla öğretimin fen bilgisi öğretmen adaylarının ısı-sıcaklık konusundaki kavramsal anlamalarına etkisinin okuma stratejileri bakımından incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.